

Per Petterson

SODRÁSBAN

– részlet

Egy arc. Sosem láttam azelőtt, mégis felismertem, és ez kellemetlen most, hogy eszembe jutott. Valaki egy pohár gint adott a kezembe. Eleget kaptam már, az ujjaimat nézem, hogy fonják körbe a poharat, színültig van, másra már nem is emlékszem, csak arra az arcra, most meg itt állok, a könyvesbolt bejárati ajtajának üvegéhez támasztom a homlokom, és belerúgok az ajtóba. Engedjenek be. Nem tudom, mióta állok itt. Kiléptem ebből a világból, de most újra itt vagyok, és nem érzem jól magam. Miért nem nyitja már ki valaki? Belerúgok az ajtóba. Járókelők mennek el mögöttem a járdán, de nem fordulok meg, arcomat szorosán az ablakra tapasztom, teljesen rálapul az orrom, közben a polcokon sorakozó könyveket bámulom. Sötét van odabent, kint viszont világos. Reggel van, a nyakamon érzem a nap sugarait, de nem merek megfordulni. Az a pohár gin tegnap volt, kilométerekre Oslo belvárosának ettől az utcájától.

PER PETTERSON (szül. 1952) 1987-ben debütált egy novelláskötettel. Hat regényt és egy esszégyűjteményt írt. Rengeteg norvég és nemzetközi díj nyertese (Északi Tanács Díja, Kritikusok díja, Prix des Lecteurs de littérature européenne, The International IMPAC Dublin Literary Award, Independent Foreign Fiction Prize, a New York Times díja stb.). Műveit negyvenhét nyelvre fordították le. Magyarul megjelent: *Lótólvajok* (Scolar Kiadó, 2009; Földényi Júlia ford.).

A *Sodrásban* (*I kjølvanne*, 2000) megnyerte a Brage-díjat és jelölték Angliában az Independent Foreign Fiction Prize-ra. A regény egy férfi története, aki megpróbálja feldolgozni a hat évvel korábban megtörtént tragédiát, amelynek következtében szétesett a család.

Valaki megköszörüli a torkát és azt mondja:
– Nem hinném, hogy van bent valaki ilyenkor. Túl korán van még ahhoz.

Ismerem ezt a hangot, az a nő a szomszédos trafikból, évek óta hallom a hangját. Itt áll mögöttem. Hátulról is felismerném egy júniusi szombat délután kettőkor az Aker Brygge kellős közepén. 1981 óta veszem nála a dohányt, a napilapot meg a kedvenc nápolyimat: Petterøe 3, Dagbladet és Kvikk-lunsj, nem csoda hát, hogy emlékszem rá. Már nem dolgozom itt. Három éve nem dolgozom itt. Néma csendben állok, visszafojtott lélegzettel, és várom, hogy elmenjen. Jó ez most így, hogy nem szuszogok, mert minden egyes levegővételnél fáj az oldalam. Végül aztán mégiscsak levegőt kell vennem, sípol a torkom vagy valahol lejjebb, és rögtön belenyilallik az oldalamba a fájdalom. Tüdőrák, meg vagyok győződve róla, hogy tüdőrákom van, és nagyon szomorú vagyok emiatt, nemsokára biztos meghalok.

Most csend van a hátam mögött, valószínűleg elment már az a nő, én meg sírdogálok egy kicsit a bejárati ajtó üvegére tapasztott orral, közben a könyveket bámulom, és arra gondolok, mennyivel több hely van, amióta nem dolgozom itt: nagyobb lett az alapterület, több a könyvespolc és így jóval több könyv van, amiket én már nem fogok elolvasni, mert tüdőrákban meghalok.

Negyvenhárom éves vagyok. Éppen hogy megszülettem, amikor apám ennyi idős volt, életében nem nyúlt cigarettához. Szeszecskit csak a vasárnapi ebédhez ivott: egy korsó sört, mert megérdemelte. Az ember teste katedrálisra legyen hasonlatos, ne meszelt sírba – szokta mondani. Sífutó volt és bokszoló, és amikor szuszogott, akadály nélkül áradt szét a levegő a tüdejében, és ez így volt rendjén, mert akkoriban sokkal tisztább volt a levegő. Ha köhögött, azért volt, mert megfázott, de ez nagyon ritkán fordult elő. Most halott, és ez nem az ő hibája. Ha én nemsokára meghalok, az minden bizonnyal az én hibám lesz. Ez a különbség kettőnk között, nagy különbség.

Leszegett fejvel köhögök, és közben a kezemet nézem. Megmagyarázhatatlan ez az

üresség, és ráadásul mindkét kezem fekete, a tenyeremen lehorzsolódott a bőr, de nem érzek semmit. Csak úgy csüng mind a két kezem. Aztán eszembe jut egy nagy, szürke fal, érdes vakolat, elesek, de közben támaszkodom, aztán eszembe jut egy medence, tükörsima, klórkék víz, az alján fekete csíkok futnak végig. Egy közfürdő az, de nincs még nyitva, mert teljes a csönd, fehérbe öltözött férfi sétál a medence partján, megpróbálok rájönni, hogy hol is állok pontosan, honnan nézem ezt az egészet, de hiába, lebegek, mint ha mindenhol ott lennék, akár az Isten. Tisztán látom a falon az órát, de azt nem, hogy mennyit mutat. Az egyik sarokban pálmafa. Szerintem a Bislett-fürdő az, a szürke fal meg a Bislett-stadion. De hisz tízéves korom óta nem jártam a Bislett-stadionban, apámmal voltunk kint, amikor a Raufoss 2-0-ra megverte a Vålerengát. Teljesen letaglózta. Egész úton hazafelé egy szót se szólt.

A nyakamon érzem a nap sugarait, valósággal éget, vagy valami más éget, és talán vasárnap van. Nem emlékszem. Nézem a saját szememet az üvegben meg a könyveket az üveg mögött, nem tudom, milyen nap van.

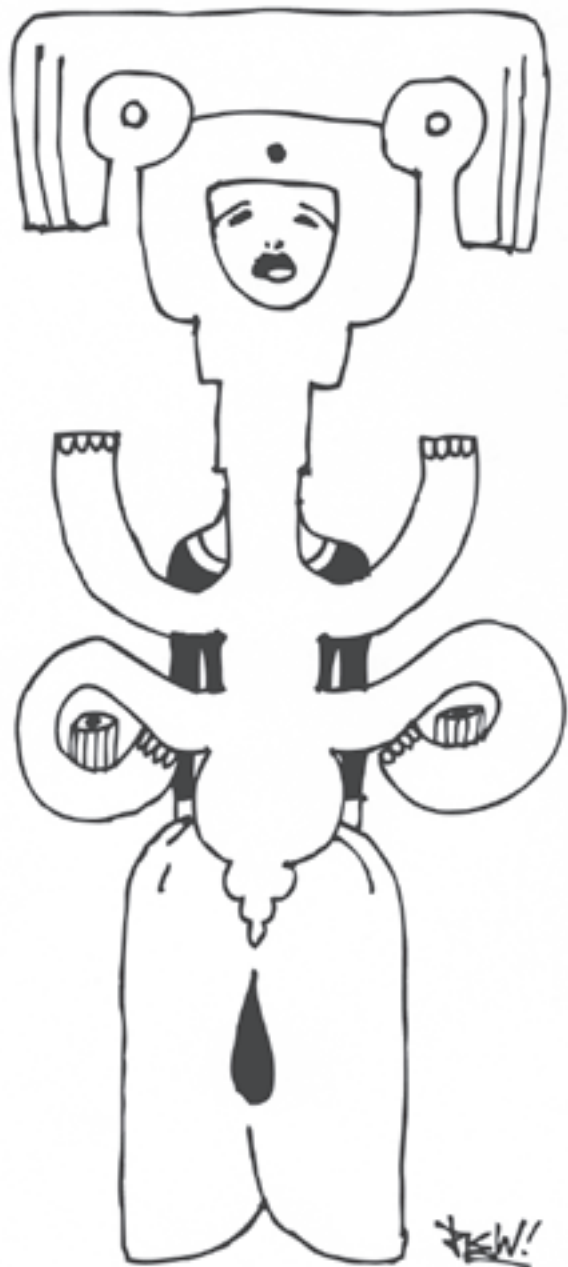
– Menj, és nézd meg, milyen idő van – mondta a bátyám telente minden vasárnap reggel. Ilyenkor föl kellett kelnem az emeletes ágy alsó fekhelyéről, át kellett mennem a szobán az ablakig, elhúzni a súlyos sötétítőfüggönyt, és kinézni a jégvirágok között.

– Süt a nap – mondtam – szép idő van, süt a nap.

– A francba – mondta – süt a nap.

– A francba – mondtam én is. A hó fehéren vakított, és mi megéreztek a konyhából áradó sült szalonna illatát. Tudtuk, hogy ő már órák óta fenn van, átvizsgálta a síléceket, és becsomagolt a hátizsákokba. Ott sorakoztak lenn az előszobában, az oldalzsebekben termosz meg uzsonna. Húszkilósak lehettek egyenként: tartalék zokni, pulóver, kaparó és három adag sívaksz, ha netalán olvadna, vagy a higanyszál hirtelen süllyedne, két-két narancs, esetleg egy Kvikk-lunsi is, ha szerencsénk volt.

Egy élet telt el azóta, és már majdnem hat éve halott. Egy irodára emlékszem a Dram-

mensvei utcában, vöröskereszt volt az ajtaján. Egy tűzoltó a hajón készült filmet vetíti: *A halál folyosója*, állt a VG címlapján, félmeztelen testek hevernek mindenütt, a retinámban láttam a filmet; bőr, bőrt látok, matt bársonyt a hajó belseje felé haladó villódzó lámpa fényénél, nyugtalan árnyak a könyökök és csípők között, a lapockák és a nyakszirtek között, néma puhaságból összeálló tenger, amelyben csak a fény mozog, és az élettelen elevenné válik. A kamera mozog, majd egy pillanatra megáll ott, ahol minden elfeketedett, ahol a lángok bevégezték és ma-

gukkal ragadtak mindent, aztán besvenkel egy hajókabinba, magányos plüsspingvin fekszik az ágyon, keskeny fekete csík a résre nyitott fürdőszoba ajtaja előtt, nyilvánvaló a fürdőszoba titka. Fázik a lábam, ahogy itt állok az ajtónak tapasztott orral, és eszembe jut, hogy lefagyott a lábam ott abban az irodában, a gyomrom meg irtózatosan égett. Az arcom viszont nyugodt volt, a mellettem ülő nő pedig azt mondta:

– Tekerje vissza, az isten szerelmére, meg kell néznie azt a pingvint még egyszer.

Olyan, mint egy bagdadi menedékhely, gondoltam, mert, nem is tudom, hogy, de valahogy eltelt egy év, 1991 tavasza volt, sebészi pontossággal végrehajtott támadás, elektronikai hadviselés, háború a képernyőn, videójáték.

– Tekerje vissza – egyre csak ezt hajtogatta a nő, a tűzoltó pedig megtette, és a nő kővé dermedt.

Most 1996 van. Nem érzem jól magam. A hideg a talpamtól indulva felkúszik a lábamon át egészen a csípőmig, didergek, a fogam vacog, a homlokom meg úgy ütődik az ablakhoz, mint a buszon, amikor az ablakhoz tapasztott arccal bámulunk kifelé, a dízelmotor meg jó alaposan megremegetti. Mintha hányingerem lenne, úgy érzem, de itt mégsem hányhatok. Járókelők mennek el mögöttem a járdán, és ma nem vasárnap van, mert hallom a hangjukon, hogy fiatalok, a szomszédos kereskedelmi főiskola hallgatói, elhallgatnak, ahogy a hátam mögé érnek, nem fordulhatok meg, hogy meglássam, hogyan néznek. A cipőmet bámulom. Foltok éktelenkednek rajta, az ingem kilóg a nyitott dzseki alól, nézem a félig nyitott sliccem előtt himbálódzó nadrágszíjam végét. Tegnap ez nem így volt. Mikor került le rólam a nadrág? Lehet, hogy megerőszkoltak. Lehet, hogy valaki behúzott egy sötét kapualjba vagy a fürdő egyik öltözőkabinjába a Bislett stadion előtt lefelé jövet, és elkapott hátulról, amilyen durván csak lehet, miközben én kívül voltam e világon. Becsukom a szemem, és feszült figyelemmel kutatom a testemben a nyomait: egy jelet, egy sajtást keresek, de nem tapasztalok semmit, csupán annyit, hogy

rettenetesen érzem magam. Nem könnyű megfogalmazni, hol és mit érzek. Szűrővizsgálatra kellene mennem, elképzelhető, hogy pozitív vagyok. Vannak olyanok ebben a városban, akik egy szempillantás alatt képesek beültetni a vérembe egy csírat, egy vírust, amely időzített bombaként ketyeg, és közben mélyen a bensőmbé hatol, hogy aztán évekké később szétduzzadjon, akkor, amikor a legkevésbé sem számítok rá, egy nap aztán másmilyen lesz az életem, mint amilyen most, ebben a pillanatban, egyszer majd az arcomra tűz a nap.

Mélyen beszívom a levegőt. Majdnem felugrom az oldalamba hasító fájdalomtól. A tüdőm, megfélelkeztem róla. Hangosan felnyögök. Valaki megáll a hátam mögött, és mond valamit, nem vagyok rá kíváncsi. Néma csöndben állok és várok, majd elkezd halkán dudorászni, és akkor az a valaki továbbmegy. Óvatosan fölemelem a jobb kezemet, hogy megnézzem, vizes-e a hajam. Csontszáraz és sprőd, akár a lószőr, tisztának alig mondható. Egy kiadós zuhanyra lenne most szükségem, egy zuhanyra meg szaunára. Most már szeretek szaunázni, azelőtt nem szerettem. Mindig aggodalommal teli léptekkel mentem végig a buszmegállótól a Torggata fürdőig, majd fel a kőlépcsőn, be az öltözőbe, át a zuhanyzókhöz, az öltözőben hideg volt, a zuhanyzóban is, amíg el nem kezdett folyni a víz, az viszont jó volt, amikor a víz langyosan végigfolyt a hajamon, le a nyakamon és a vállamon, majd végig a hasamon, behunytam a szemem, és álltam a zuhany alatt. Jó volt, egy pillanatig minden olyan jó volt.

– Nyisd ki a szemed és gyere – mondta apa, és kitérte a szauna ajtaját, én meg vele tartottam, mert nem tudtam, hogy lehet nemet is mondani. Beléptem, és odabent egy izzó lény fogadott, hatalmas erővel olyan hirtelen szívott ki minden lélegzetvételt a torkomból, hogy pillanatok alatt teljesen kiüresedve álltam ott, és csak kapkodtam levegő után.

– Az a fontos, hogy az összes szennyet kiizzad magadból – mondta, felszínre kell hozni a bensőt, és alaposan meg kell tisztulni, de én nem tudtam izzadni. Vékonyka testem-

mel szárazan álltam a gőzben, és a meztelen férfiakat néztem, hogy ülnek sorban a padon arcukat a tenyerükbe temetve. Fénylettek és fújttak, hatalmas farkuk a combjuk közt, rettenetes hasuk ráereszkedett, senki sem bírt megszólalni, mert a lény kitöltötte a levegőt, és hatalmas erejével a fal felé nyomult, hogy másnak már nem is jutott hely ebben a térben. De én nem bírtam izzadni. Nyolc éves voltam, égett a bőröm, és nem tudtam, hogy milyen fontos a megtisztulás, hogy a test bensője, ahol a gondolat meg a lélek lakik, nem tiszta.

Bizonytalan léptekkel átvágtam a termen a kis porcelán ivókúthoz, a falból keskeny sugárban folyt a víz, és én ittam, csak úgy nyeltem a vizet. Ő is odajött, amikor végeztem, megtöltötte a tenyerét vízzel, és a kályhára

locsolta, az hangosan sistergett, és újabb gőzfelhő szállt fel, a padon ülő férfiak felnyögtek. Ő meg csak nevetett, lehajolt, a tenyerét a padlóra tette, és egy lendülettel már kézen állt, összezárt lábakkal, a sarkát könnyedén az égető falnak támasztva fordítva vigyorgott, majd fejfelé a földnek és égbe meredő lábakkal fekvőtámaszba kezdett. Farka a lapos hasához csapódott, nem bántam volna, ha nem hallom ezt a csattanást. Az izmok dagadva feszültek a csillogó bőrhöz, a csipőjén csorgott az izzadtság. Ott is képes volt szuszogni, ahol senki más nem kapott levegőt, és én félhangosan számoltam csak úgy magam elé mormolva: egy, kettő, három, négy és így tovább, ahogy mindig, amikor ilyesmit csinált. A szememmel követtem a test mozgását: fel-le, fel-le, és közben arra gondoltam,

hogy én soha sem leszek ilyen, ha száz évig élek, sem leszek ilyen könnyed és ennyire súlyos, és eszembe jut a Rikshospitalet kórház kápolnája, ahová évekkkel később a koporsóért kellett mennünk. A fal mellett álltak sorban, odakint meg a bejárat előtti felhajtónál a hosszú fekete autók sorakoztak. Az ablakon át néztük az autókat, nyitott hátsó ajtókkal várakoztak csöndben, az egyik sofőr a karosszériának dőlve cigarettázott és közben a Holberg utca irányába bámult. A férfi a temetkezési vállalatától megköszörülte a torkát, és azt mondta:

– Először is el kell mondanom, hogy nem olyan nehezek a koporsók, mint azt gondolnánk. – Zavarában beletúrt a hajába, a bátyámmal egymásra néztünk, lehajoltunk, megragadtuk a fogantyút, és megemeltük, csak néztünk egyenesen előre, amikor hirtelen rájöttünk, hogy igaza volt.

Nagyon fáradt vagyok. Egész testemmel az ajtónak támaszkodom. El tudnék aludni, de az is lehet, hogy alszom és álmodom, vagy egy álmomra emlékezem. A veitvedti lakásban vagyok. Anyám és apám is ott vannak, meg a két öcsém is. Tudom, hogy halottak, és azt is tudom, hogy ők is tudják, de erről nem beszélünk. Megpróbálok rájönni, hogyan jöttek vissza. Hirtelen nem jut eszembe, hol van a sírjuk, de nem lehet messze, talán odalent a füves részen az úthoz vezető ösvény mellett. A lakás úgy néz ki, mint abban az évben májusban; félig üres könyvespolcok, az étkezőasztalon felhalmozott képek, a padlón a Tybring-Gjeddenél vásárolt kartondobozok szanaszét. A falióra megállt. Itt állnak körülöttem, segítenek kiválasztani azokat a holmikat, amelyekre szükségem lehet, én magamtól olyan könyveket válogatok ki, amelyekről azt gondolom, tetszeni fognak a lányaimnak. Választok még néhány apróságot magamnak is, és odébb állok. Beteszem a holmikat

PETKE EMESE (szül. 1965) Brassóban született, Sepsiszentgyörgyön érettségizett, majd Kolozsvárott szerzett francia–latin szakos középiskolai tanári diplomát. Norvég nyelvet és irodalmat a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen hallgatott. Az Oslói Tudományegyetem ösztöndíjasaként több ízben járt a norvég fővárosban. Jelenleg a budapesti Norvég Nagykövetség munkatársa. Ifjúsági irodalmi műfordításai a Móra Kiadó *Háncsvirág* című norvég népmese-gyűjteményében (2004) jelentek meg, emellett több norvég irodalmi antológia társfordítója, valamint publikált a Magyar Lettre Internationale folyóiratban is.

a dzsekim zsebébe, de hirtelen lelkiismeretfurdalásom támad, mert ez csalás a bátyámmal szemben, úgyhogy mindent kiveszek a zsebemből. Egész idő alatt hallom, ahogy halkán beszélgetnek a nappaliban. Fölmegek az emeletre a hajdani szobámba. Kinyitom az ablakot, és kidugom a fejem. Apám ott áll a napon az alattam lévő teraszon. Nyugodtan álldogál, a szeme behunyva, karját összekulcsolta a mellkasán. Egészen kitölti az ingét. Csönd van, jól érzi magát, de nekem nem tetszik, hogy a szomszédok megláthatják, hogy ott napozik egy halott ember a teraszon. Becsukom az ablakot és lemegek. A lépcső alján ott áll a tetején meg az oldalán faragott, régi könyvszekrény. Leülök a földre, és fejemet a középső polcnak támasztom, ahogy annyiszor korábban. Jó erősen neki nyomom a fejem, hirtelen minden kitágul, és meglátom azt, ami odabenn van. Könyvek szép sorban, minden mennyiségben, egy egész szoba, egy ablakon, amit sosem láttam azelőtt, sárga fény árad be, meglepő, mégis minden olyan ismerős. Az egyik kezemben Tolsztoj, a másokban Nansen, így haladok egyre beljebb. Bezárul a világ a hátam mögött, de végig hallom, ahogy halkán beszélgetnek a nappaliban.

Főlegyenesedem, az arcom már nem tapad az ajtóra: itt állok minden támpont nélkül a világban és figyelek. Sehonnan sem hallatszanak léptek, kigombolom a nadrágomat, begyömöszölöm az ingemet, amilyen gyorsan csak tudom, és megpróbálok a sliccemet összegombolni. Nem megy olyan könnyen, a gombok kemények, a zsibbadt kezem meg érzéketlen és teljesen merev. Az egyiket ráadásul rossz lyukba gomboltam, de végül minden gomb a helyére kerül. Megpróbálok a dzsekimet is összefogni, de a cipzár tönkrement, alul hiányzik néhány fog, nem lehet felhúzni. Lehet, hogy valaki megpróbálta letépni rólam. Az álmomra gondolok, és emlékszem, évekkal ezelőtt álmodtam, meg arra is emlékszem, hogy lejegyeztem, és hogy megvan valahol. Tehát akkor nem aludtam.

PETKE Emese fordítása